

ULUSLARARASI SENDİKAL ÖRGÜTLERLE İLİŞKİLER

Türk-İş Dergisi, Temmuz-Ağustos 2003

Yıldırım Koç
Genel Başkan Danışmanı

Türkiye’de ücretlilerin toplam nüfus içindeki payı sürekli olarak artarken, sendikalı işçi sayısı azalmaktadır. Sendikalarımız, içinde bulunduğumuz yeni koşullarda üye sayısını artırmanın yollarını tartışmaktadır. Bu tartışmaların bir boyutu da, TÜRK-İŞ’in ve bağlı Sendikaların üyesi bulunduğu uluslararası sendikal örgütlerle örgütlenme konusunda işbirliğidir.

Türkiye’de sendikaların üye kaybının en önemli nedenleri

- yaşanan ekonomik krize, AB ile gümrük birliğine, özelleştirmelere ve IMF aracılığıyla gelişmiş ülkelerin ve ulusötesi sermayenin dayattığı politikalara bağlı olarak artan işsizliktir;
- aynı nedenlerle yaygınlaşan kaçak işçiliktir;
- çalışma yaşamında “esneklik” adı altında getirilen sermaye yanlısı düzenlemelerdir; ve
- sendikal hak ve özgürlüklerde 12 Eylül’ün kalıntısı anti-demokratik mevzuat ve uygulamalardır.

Gelişmiş ülkelerin sendikal merkezleri ve onların denetimindeki uluslararası sendikal örgütler, geçmişte, Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) aracılığıyla verdikleri destekle, sendikal hak ve özgürlüklerin genişletilmesine katkıda bulundular. Ancak bu destek, ILO’ya 1980’li yıllarda şikayet başvurularının yapılması ve TÜRK-İŞ’in 1990’lı yıllarda ILO’ya yaptığı şikayet başvurularının desteklenmesi biçiminde oldu.

Gelişmiş ülkelerin sendikal merkezleri ve onların denetimindeki uluslararası sendikal örgütler, Türkiye’de bazı sendikaların eğitim projelerini finanse ederek bir destek sağladılar. Bu destekte kullanılan para genellikle gelişmiş ülkelere birinin parasıydı; sendika üyelerinin ödediği aidat değildi.

Ulusötesi sermayeye karşı örgütlenmede işbirliği girişimlerinden ise sonuç alınamadı. 1970’li yıllarda bu tür girişimler yoğunlaştı; ancak gelişmiş ülkelerin sendikaları, örgütlenmede somut desteğe çok çok az girdiler. Nitekim, genellikle uluslararası işkolu federasyonları (günümüzün küresel sendika federasyonları) aracılığıyla sürdürülen girişimler günümüzde iyice zayıfladı. Küresel sendika federasyonlarının örgütlenme alanında somut destekten kaçınması üzerine, Türkiye’den bazı sendikalar üyelikten ayrıldı.

Türkiye’de bulunan 6000’e yakın yabancı sermayeli şirkette çalışan işçilerin örgütlenmesinde gelişmiş ülkelerin sendikal merkezleriyle işbirliği yapma girişimleri bu ülkelerde tam bir ilgisizlikle karşılandı. Bu sendikal merkezler örgütlenmede işbirliğine yanaşmadılar.

Türkiye’de sendikal örgütlenmenin önündeki en önemli engeller olan işsizlik, kaçak işçilik ve esneklik konularında gelişmiş ülkelerin sendikal merkezlerinden ve onların denetimindeki uluslararası sendikal örgütlerden somut bir destek sağlamak mümkün müdür?

Böyle bir destek bugün pek mümkün gözükmemektedir. Türkiye’de işsizliğin ve kaçak işçiliğin artmasına neden olan uygulamalar, gelişmiş ülkelerin ve ulusötesi sermayenin IMF ve Dünya Bankası aracılığıyla dayattığı politikalar. Gelişmiş ülkelerin sendikalarının, IMF ve Dünya Bankası politikalarına ve bu politikaları IMF ve Dünya Bankası’nda formüle ettirip uygulatan gelişmiş ülkelere karşı açık yada sessiz bir karşı çıkışı söz konusu değildir.

Ayrıca, 4857 sayılı Yasa ile getirilen ve sendikal örgütlenmeyi zayıflatan esneklik düzenlemeleri, halen Avrupa Birliği ülkelerinde ve ABD’de uygulanmaktadır. Yasa tasarisının görüşülmesi

sırasında işverenlerin en etkili bir biçimde kullandığı araç, bu konuda diğer ülkelerdeki uygulamalardır.

Bu noktada sorulması gereken bir soru, gelişmekte olan ülkelerin sendikalarının uluslararası sendikal örgütlerde gücünün ve etkisinin artırılarak, bu örgütler aracılığıyla işbirliğinin ve dayanışmanın sağlanmasının mümkün olup olmadığıdır.

Uluslararası sendikal örgütlere gelişmiş ülkelerin sendikaları hakimdir. Gelişmiş ülkelerin sendikalarının da, kendi devletlerine ve sermayelerine karşı tavır alma gibi bir anlayışları ve niyetleri de yoktur.

Uluslararası sendikal örgütlerde gelişmekte olan ülkelerin sendikalarının etkili olması da, günümüz koşullarında, pek mümkün gözükmemektedir.

Uluslararası sendikal örgütlerde genel kurulda temsil ve oy oranları, ödenti verilen üye sayısı ile bağlantılıdır. Bazı örgütlerde ülkeler milli gelir düzeyine göre iki veya üç grupta toplanmakla birlikte, genellikle tüm ülkeler için üye başına üyelik ödentisi aynı miktardır. Diğer bir deyişle, kişi başına milli geliri 30 bin Dolar olan ülkenin sendikası da, 2 bin Dolar olan ülkenin sendikası da, üye başına aynı miktar ödenti vermektedir. Bu durumda, gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikaları, gerçek üye sayıları ve hatta daha yüksek bir sayı üzerinden üyelik ödentisini verirken zorlanmamakta; buna karşılık, azgelişmiş ülke sendikalarının gerçek üye sayısı üzerinden üye ödentisi vermeleri olanaksız olmaktadır. Bu nedenle, örneğin Hindistan gibi bazı ülkelerde üye sayısı çok yüksek olsa bile, düşük üye sayısı üzerinden ödenti verildiğinden, bu ülke sendikasının uluslararası örgütlerdeki gücü de ödenen ödenti gibi az olmaktadır. Böylece, milli gelirdeki büyük farklılıkları dikkate almayan ödenti sistemi, gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikalarının gücünün artırılması sonucunu doğurmaktadır.

Uluslararası sendika toplantılarında en yaygın olarak kullanılan dil İngilizcedir. Ayrıca, Fransızca, Almanya ve İspanyolca da kullanılmaktadır. Küçük ülkeler olmalarına karşın İsveççe, Norveççe, Danimarkaca dillerinde de çeviri sağlanmaktadır. Azgelişmiş bir ülkeden bir sendikacının bu dillerden birine hakim olması ve zorlukla karşılaşmadan görüşlerini ifade edebilmesi kolay değildir. Ayrıca, bütün belgeler genellikle İngilizce olarak hazırlanmaktadır. Bunların toplantı öncesinde çevrilebilmesi de büyük zorluklar içermektedir. Bu durumda, İngiliz, Amerikalı, Fransız, Alman ve bu dilleri küçüklükten itibaren iyi biçimde öğrenen Hollandalıların uluslararası sendikal örgütlerde büyük bir avantajı ortaya çıkmaktadır.

Gelişmiş ülkelerin sendikaları özellikle azgelişmiş ülkelerin sendikalarıyla olan ilişkilerinde, yaygın biçimde kullandıkları devlet parasına da bağlı olarak, bir astlık-üstlük, bağış alan – bağış veren ilişkisi kurmaktadır. Bu ülkelerin devletleri, bu tür faaliyetlerde kullanabilmeleri için, kendi sendikalarına önemli kaynaklar ayırmaktadır. Bu devlet kaynaklı destek, birçok azgelişmiş ülke sendikacısının uluslararası sendikal örgütlerde izleyeceği politikada, yardım veren ülkenin sendikasının politikasından etkilenmesini getirmektedir. Ayrıca, gelişmiş kapitalist ülkelerin sendikalarının uluslararası ilişkiler bölümlerinde çok sayıda uzmanlaşmış personel vardır.

Bu koşullarda, Türkiye gibi ülkelerin sendikalarının uluslararası sendikal örgütlerde politikaların belirlenmesinde etkili olabilmeleri olanaklı değildir. "Gücün haklı değil, haklının güçlü olduğu bir dünya" özlemi uluslararası sendikal alanın kendisi için de geçerlidir.